

Konu 10: 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması

Rusya bu tarihlerde Gürcistan'ın iç işlerine karışıyor, Balkanlardaki Ortodoks halkı sürekli isyana teşvik ediyordu. Leh Krallığında III. August'un ölümü vuku bulmuş, Çariçe Katerina Lehistan'a asker göndererek Poniatowsky'nin kral seçilmesini sağlamıştı. Rusların bu baskısı Podolya Bar'da Leh milliyetçilerinin konfederasyon kurarak Osmanlı'dan yardım istemeleriyle devam etmişti. Kırım Hanı ve Fransızlar da Osmanlı'yı Ruslara karşı sürekli uyarıyor, müdahale etmesini istiyorlardı. Lehistan ayrıca Katolik-Protestan ve Ortodoks mezhepleri arasında da bölünmüştü, Ortodoks Ruslar yeni kralı tahta geçirirken Ortodoks grubun da desteğini almıştı. Osmanlı Devleti bu olaylara doğrudan karışmak istemezken Ruslarla çarpışan bar Konfederasyonu milliyetçilerinin Osmanlı sınır kasabası olan Balta'ya sığınmış, takip eden Rus askerleri Müslüman ve Osmanlı şehri olan Balta'yı tahrip etmişti. Bunun üzerine 1768 baharında savaş başlar. Ruslar ilk etapta Karadenizin kuzeyinde Eflak ve Boğdan'a saldırdılar, bu voyvodalıklar Rus tarafına geçti, Tuna'dan Bulgar sınırına kadar ilerlediler. 1 Ağustos 1770'de Kartal Sahrasında alınan yenilgi kırılma noktası oldu. Ruslar Bulgaristan üzerinden rahatlıkla İstanbul'a yürüyebilecekti, ordunun üçte biri şehit düşmüş, Tuna'da boğulmuştu. Bu başarıdan sonra Ruslar ikinci cepheyi denizde açtılar, şöyle ki donanmasını Baltık üzerinden hareket ettirerek Atlas Okyanusu-Akdeniz'e taşımak ve Osmanlı'yı sıkıştırmaktı amaç. Bu harekatta İngiltere Rusya'nın yanında yer aldı. Karadeniz ve Azak'ta donanması olmayan Rusya İngiltere ile 1766'da ticaret anlaşması yapmıştı. Ayrıca Mora Rumlarını da kışkırtıyordu, 1770'de Mora'da isyan başladı. Rusya İngiliz desteğiyle Baltık'taki bir filosunu Akdeniz'e taşıdı, Mora isyanı bastırıldı fakat, Çeşme'de Osmanlı donanması neredeyse yok olacak şekilde ağır bir yenilgi aldı. 6-7 Temmuz 1770.

başka bir cephe Kırım'da yaşananlar ise yine Rusların “siz Cengiz soyundan geliyorsunuz, Osmanlı hakimiyetinden çıkmalısınız” şeklindeki propagandası ile şekillendi. Halk arasında değil, hanlık üyeleri arasında tutan bu söylem iç mücadelelere yol açtı. 1771'de Ruslar başkent Bahçesaray'a kadar ilerlediler. Bu tarihlerde Avrupa veraset savaşlarından sonra güçlenen İsveç ve Prusya, Rusya ve Avusturya'ya karşı ittifak ettiler. İngiltere ve Fransa da doğu ticareti nedeniyle, bölgedeki ticaret antrepolarını düşünerek savaşın bitmesini istiyorlardı. Rusya'nın çok güçlenmesinden rahatsızdılar. Fakat Rusya'nın Kırım ısrarı devam etmiş, 1773'de Kafkasya, Tuna boyu ve Akdeniz'deki donanma ile tekrar atağa geçmişti Rusya. Tunayı aşan Ruslar ile anlaşma zaruri oldu ve Bulgaristan'da Tuna'nın güneyinde küçük bir kasaba olan Küçük Kaynarca'da antlaşma yapıldı. 21 Temmuz 1774 tarihli antlaşmaya Karlofça'dan sonra imzalanan en ağır metindir. Toprak kayıpları bakımından değilse de hukuki, ticari ve diplomasi alanında. Aksu Nehri iki taraf arasında yeni sınırdır, kırım, Bucak ve Kuban yalnızca dini konularda padişahı halife olarak tanıyacak, siyasi bakımdan imparatorluk bünyesinden ayrı müstakill olacaktı. Aksu ile Kuban arasındaki bölgeleri alan Rusya Azak, Yenikale, Kılburun gibi önemli limanlara sahip olarak Karadeniz'e sarkmıştı. Osmanlı Devleti Rusların bıraktığı Eflak-Boğdan'da genel af ilan edecek, voyvodaların İstanbul'da maslahatgüzar bulundurmaları ve Rus elçilerinin bu memleketler için görüşme yapabilmeleri kabul edildi. Ruslar, Eflak, Boğdan ve Ege adalarından çekilecekti. Ruslar İstanbul'da bir Ortodoks kilisesi kurabilecek ve koruyabilecekti. Rusya daha sonra bu maddeye dayanarak Osmanlı iç işlerine karışabilecekti.